

התקנת מערכת מובילאיי: קיום מצות עשה דאורייתא? הרב מואיז נבון

דברים פרק ז פסוק ט – רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך:

דברים פרק ז פסוק טו – ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יקנק אליכם בחרב מתוך האש:

תלמוד בבלי ברכות לב:

תנו רבנן: מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו: ריקא, והלא כתוב בתורתכם +דברים ד' + **רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב** +דברים ד' + **ונשמרתם מאד לנפשתיכם**, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי? ... אמר לו: אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום - היית [לג.] מחזיר לו? - אמר לו: לאו. ... אמר לו: והלא דברים קל וחומר; ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר - כך, אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה! מיד נתפייס אותו הגמון, ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום.

תורה תמימה הערות דברים פרק ז הערה טז

... והנה כתב המהרש"א כאן וז"ל, האי קרא בשכחת התורה מיירי וכו' ולא איירו כלל הני קראי בשמירת נפש אדם עצמו מסכנה, עכ"ל. ולפי דבריו צ"ל דרק לדחויי בעלמא השיב החסיד להגמון מה שהשיב, אחרי דלא איירו כלל בשמירת הגוף, וכך מה דמרגלי בפומא דאינשי הפסוק "ונשמרתם מאד לנפשתיכם" לכל ענין היזק גופני הוא לדברי המהרש"א בטעות. אבל לא כן מפורש דעת הרמב"ם שכתב בפיי"א ה"ד מרוצח וז"ל, מ"ע להסיר כל מכשול שיש בו משום סכנת נפשות ולהשמר בדבר יפה יפה שנאמר "השמר לך ושמור נפשך מאד", עכ"ל. הרי מפרש לשונות הפסוקים האלה מפורש בשמירת הגוף. ויש ראייה לפי זה ממ"ש בשבועות ל"ו א' דאסור לאדם לקלל עצמו [כלומר את גופו] וילפו זה מפסוק זה "השמר לך ושמור נפשך מאד". וקרוב לומר שמפרשים חז"ל שיעור הכתובים האלה ע"ד הצוויו בפרשת ק"ש השמרו לכם וגו' ומה שתפס שמירת הגוף בשם שמירת הנפש לא קשה כלל, דכך לשון התורה בכ"מ, כמו טמא לנפש, הנפש הנוגעת, כי הצלת נפשי ממות, המבקשים את נפשך והרבה כהנה. ויותר מזה מצינו בתענית כ"ב ב' אסור לאדם לסגף עצמו בתענית דכתיב ויהי האדם לנפש חיה, נשמה שנתתי בך החייה, הרי דמביא ראייה לשמירת הגוף מלשון חיות הנפש, ובב"ק צ"א ב' יליף דאסור לאדם לחבל עצמו מפסוק אך את דמכם לנפשתיכם אדרוש, ואף הכא כולל במצות אזהרת שמירת הנפש גם אזהרת שמירת הגוף, ודו"ק:

מנחת חינוך מצוה תקמו-תקמז

וגם עיקר הלימוד דכתב הר"מ דהשמר לך וכו' קאי על שמירת הגוף מבואר בברכות דף ל"ב ע"ב גבי חסיד אחד שהתפלל ונתן לו הגמון שלום ולא החזיר לו וכו' ... והנה על ההגמון ל"ק כי הם מינים ומהפכים דברי אלקים חיים למינות ומי יודע איזה פני שפ"י הרשע בכתוב הזה דלדעתו קאי על שמירת הגוף אך דברי רבינו הר"מ צ"ע מנלן זה דהוי עשה לשמירת הגוף מרק השמר וכו' דמיירי בעניינים העומדים ברומו של עולם עיקרי הדת וצ"ע אך בודאי מצא באיזה מקום ונעלם מאנתו.

~ הלכה פסוקה ~

שולחן ערוך חושן משפט הלכות שמירת נפש סימן תכז

מצות עשה להסיר כל מכשול שיש בו סכנת נפשות ועשיית מעקה לגגו, ובו י' סעיפים.

סעיף א - מצות עשה לעשות אדם מעקה לגגו, שנאמר: ועשית מעקה לגגך (דברים כב, ח). והוא שיהיה בית דירה; אבל בית האוצרות ובית הבקר וכיוצא בהן, אינו זקוק לו.

מנחת חינוך מצוה תקמו-תקמז

והנה מ"ע זו היא ככל המצות שחייבה התורה בקום ועשה כמו אם לובש טלית חייב בציצית ומקיים מ"ע ואם אין בו ציצית בטל המצוה ה"י אם יש לו בית אם עושה קיים מ"ע ואם לאו חוץ מה שביטל מ"ע עוד עובר בלאו. וגם פשוט תיכף ביש לו בית חל עליו העשה ול"ית ובכל רגע עובר על הלאו ועשה ואם אח"כ עשה מ"מ לא תקן מה שעבר למפרע

סעיף ו - כל המניח גגו בלא מעקה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה, שנאמר: ולא תשים דמים בביתך (דברים כב, ח).

סעיף ז - אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשול בה אדם וימות, כגון שהיתה לו באר (או בור) בחצירו, בין שיש בו מים בין שאין בו מים, חייב לעשות חוליא גבוה י' טפחים, או לעשות לה כיסוי, כדי שלא יפול בה אדם וימות.

סעיף ח - וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, שנאמר: השמר לך ושמור נפשך (דברים ד, ט). ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים (דברים ד, ט).

מנחת חינוך מצוה תקמו-תקמז - ועשית מעקה לגגך, לא תשים דמים בביתך

... ונ"ל מלשון הר"מ והרהמ"ח דבארות ובורות דמרבין בספרי הוא ג"כ מ"ע של עשיית מעקה ול"ת עיין בש"ע ג"כ דכלל דין בארות וכו' בדין גג ואח"כ כתב וכן כל מכשול וכו' ונ"מ דצריך לברך כמו מעקת הגג כנ"ל עיין בלשונם ובלשון הרהמ"ח בסוף המ"ע. עוד כתב הר"מ והן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מ"ע להסירו וכו' שנא' השמר לך ושמור נפשך מאוד ואם לא הסיר בטל מ"ע ועבר בלא תשים דמים וכו' והכ"מ הרשים ברייתא דר"נ (בב"ק טו): דתניא, רבי נתן אומר: מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו? ת"ל: + דברים כ"ב + "לא תשים דמים בביתך". ואינו מבואר רק דיש לאו בדבר אבל עשה אינו מוזכר כלל, והר"מ לא כלל זה בכלל עשה ד"מעקה" רק עשה אחרת ד"השמר לך וכו'". נראה דדברים הללו [ז"א: סכנות אחרות] אינו בכלל עשה דמעקה דרק גגין ובורות וכו' דנתרבו בספרי והביאן הר"מ בכלל עשה דמעקה, אבל זה כתב מ"ע אחרת [דהשמר] דזה לא נזכר בברייתא דר"נ. אי"כ אפשר דליכא רק ל"ת ונ"מ דאין מברכין וגם יכול להסיר ההיזק ע"י עכו"ם וכדומה דאין בני שליחות כמ"ש לעיל... ואפשר דיצא להר"מ דגם בשאר מכשולים איכא עשה אף דבדברי ר"נ ליכא אלא ל"ת מהש"ס דב"ק צ"א שורי הרגת אתה אמרת לי להורגו וכו' ומוקי ליה בשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה ע"י ברש"י וברא"ש היינו דהם מוזיקים וכו' ומאי קא תבע ליה דאמר אנא בעינא למיעבד מצוה כדתניא וכו' וחייבו ר"נ וכו'

ר' שמואל הלוי וזנר [נ. 1914, ווינה, בני ברק], שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן קיב

ד - מש"ס יומא ע"ז ע"ב דאסור לעבור בנחל שמימי רדופין, ומביאו הג"ר שניאור זלמן בשולחן ערוך הרב (חושן משפט הלכות שמירת גוף ונפש ובל תשחית, סעיף יא): והיינו אם המים מגיעים למעלה ממתנים יע"ש - ופשוט מאד דבכלל הלכות אלה בזמננו אלן הנוסעים במכונית אוטא במהירות גדולה, וכל אחד רוצה להקדים לחבירו וכבר ידוע כמה קפחו חייהם כבר בעו"ה והיא סכנה גמורה זה וכיו"ב ספק רציחה ספק מאבד עצמו לדעת.

ר' שמואל הלוי וזנר, שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן רכא

(ב). ובמנ"ח מצוה תקמ"ז הקשה דא"כ כאשר כ' הרמב"ם דהמניח גגו בלא מעקה ביטל מצות עשה ועבר בל"ת למה לא כ' שעבר גם בעשה נוספת של "רק השמר לך" יע"ש במנ"ח, ובעניותי דיש הבדל בין מצות מעקה למצות השמר לך ושמור נפשך דצורת המצוה של רק השמר לך וגוי' אינה מיוחדת אלא העיקר להסיר ולהזהר מהמכשולות, ומצד זה גם אם הניח גג בלא מעקה של יו"ד טפחים אבל מ"ע עשה פעולה אחרת כגון שהציב שלט בשפת הגג שלא להתקרב לסוף הגג, או העמיד שומרים וכיו"ב, אי"כ כבר נזהר מהמכשולות ולא עבר על רק השמר לך, אבל מצות מעקה יש לה הלכות של דיני מעקה כגובה עשרה טפחים וכן עוד דינים ואם לא עשה כן ביטל מ"ע דמעקה, ובכלל מ"ע דמעקה חיברה התוה"ק גם לאו דלא תשים דמים בביתך ...

(ד). ודע דיראה לענ"ד דיש עוד הבדל בין מעקה לבין שמירת הנפש דנפיק מפסוק "השמר לך ושמור נפשך", דמצות מעקה ה"ה ככל משפטי התורה דחייב בודאה מן התורה ובספיקא מכח ספק דאורייתא לחומרא, אב"א מה"ת ואב"א מדרבנן, ויש מקום לומר כמ"ש הרשב"א דאם עולה רק להטיח גגו וכיו"ב אינו חייב, אבל דין שמירת הנפש כיון שהתורה כתבה מצוה זו בלשון שמירה הלא כ' הרמב"ן בריש חולין דכ"מ שכי' שמירה היינו שיהי' ברי שהוא כ' וע"כ ספק טומאה ברה"ר בקדשים טמא מדין משמרת, והפוסקים מדמים לזה דין ושמרתם את המצות דבעינן שמירה ודאית, וכיו"ב כתבתי בעניי שבט הלוי ח"ג סי' ק"ס על הספרי פ' קרח עה"פ ואתה ובניך תשמרו את כהונתכם לענין יחוסי כהונה יע"ש, וה"נ בעינן שמירה ודאית, דזאת צורת המצוה שלא יהיה אפילו צד קל של סכנת נפשות, והוא כעין לא תעמוד על דם רעך שדרשו מזה בסנהדרין ע"ג ע"א דספק נפשות להחמיר, והיינו לא מכח ספק לחומרא אלא גם בספק ואפילו "ספק ספיקא ורוב" איכא ודאי לא תעשה דלא תעמוד כמ"ש הר"ן בחי' שם, ובארתי היטב בשו"ת שבט הלוי או"ח סי' ס' אות ה' יע"ש, וכן משמעות לשון הרמב"ם שכי' מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, מתוספת אריכות לשון רבינו דבעינן שמירה עד קצה הספק, אלא דמכ"מ מדין שמירה ומדין לא תעמוד לא בעינן גדר מעקה ממש כאשר בארנו למעלה אלא די איזה שמירה שהיא.

סעיף ט - הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות ...

סעיף י - כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, ואמר: הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או: איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות, והנהנה מהם עליו תבא ברכת טוב.

- הסמ"ע והלבוש, מנחת חינוך, ר' וזנר: איסור סיכון עצמי הוא מדאורייתא.
- ר' ירוהם (נתיב ט"ו, סוף אות ל'): איסור דרבנן.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קטז

... הגה: וכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ולכן אסור לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נטוי או יחידי בלילה... וכל אלו הדברים הם משום סכנה, ושומר נפשו ירחק מהם ואסור לסמוך אנס או לסכן נפשו בכל כיוצא בזה. (ועיין בחושן משפט סימן תכ"ז).

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לב עמוד א

רבי ינאי לטעמיה, דאמר: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס - שמא אין עושין לו נס. ואם עושין לו נס - מנכין לו מזכותיו. אמר רבי חנין: מאי קראה + בראשית לב + - קטנתי מכל החסדים ומכל האמת.

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף לב עמוד א

לעולם יהא אדם נזהר שלא למסור עצמו לסכנות ואל יסמוך על הנס שאינו יודע להיכן המאזנים מכריעות. כלל גדול אמרו השטן מקטרג בשעת הסכנה... כבר ידעת ממדת הדרכים התוריים במשפט יושר השם ית' להרבות העונש בדבר שהמכשול מצוי בו וכן להעניש מדה כנגד מדה...

ספר החינוך מצוה תקמו מצות מעקה

להסיר המכשולים והנגפים מכל משכנותינו, ועל זה נאמר [דברים כ"ב, ח'], ועשית מעקה לגגך... משרשי המצוה, לפי שעם היות השם ברוך הוא משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזרתו ובמצותו לפי זכותו או חיובו, וכענין שאמרו זכרונם לברכה [חולין ז' ע"ב] אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, אף על פי כן צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שיהיה האש שורפת והמים מכבין הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתרצף את מוחו או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות, והוא ברוך הוא חן גופות בני אדם ויפח באפיו נשמת חיים בעלת דעת לשמור הגוף מכל פגע ונתן שניהם הנפש וגופה בתוך גלגל היסודות והמה ינהגם ויפעלו בס פעולות. ואחר שהאל שעבד גוף האדם לטבע, כי כן חייבה חכמתו, מצד שהוא בעל חומר, ציוהו לשמור מן המקרה, כי הטבע שהוא מסור בידו יעשה פעולתו עליו אם לא ישמר ממנו.

ואמנם יהי קצת מבני אדם אשר המלך חפץ ביקרם לרוב חסידותם ודבקות נפשם בדרכיו ברוך הוא, המה החסידים הגדולים אשר מעולם אנשי השם כמו האבות הגדולים והקדושים והרבה מן הבנים שהיו אחריהם כמו דניאל חנניה מישאל ועזריה ודומיהם, שמסר האל הטבע בידיהם, ובתחלתם היה הטבע אדון עליהם, ובסופן לגודל התעלות נפשם נהפוך הוא שיהיו הם אדונים על הטבע, כאשר ידענו באברהם אבינו שהפילוהו בכבשן האש ולא הוזק, וארבעת החסידים הנזכרים ששמו אותם לגו אתון נורא יקידתא ושער ראשיהו לא איתחד. ורוב בני אדם בחטאם לא זכו אל המעלה הגדולה הזאת, ועל כן תצונו התורה לשמור משכנותינו ומקומותינו לבל יקרנו מות בפשיעותינו ולא נסכן נפשותינו על סמך הנס, ואמרו זכרונם לברכה [תורת כהנים אמור פרשתא ח'] שכל הסומך על הנס אין עושין לו נס. ועל הדרך הזה תראה רוב עניני הכתובים בכל מקום, כי גם בהלחם ישראל מלחמת מצוה על פי ה' היו עורכין מלחמתן ומזיינין עצמן ועושין כל ענינים כאלו יסמכו בדרכי הטבע לגמרי, וכן ראוי לעשות לפי הענין שזכרנו, ואשר לא יחלוק על האמת מרוע לב יודה בזה. ...

והרבה דברים אסרו זכרונם לברכה כדי להשמר מן הנזקים ומן המקרים הרעים, שאין ראוי לו לאדם שיש בו דעה לסכן בנפשו ועל כן ראוי שיתן לבו לכל הדברים שאפשר להגיע לו נזק בהם, והעובר עליהם חייב מכת מרדות דרבנן, ... ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ...

ספר מסילת ישרים פרק ט

... דע כי יש יראה ויש יראה: יש יראה ראוי ויש יראה שוטה, יש בטחון ויש הוללות. כי הנה האדון ברוך - הוא עשה את האדם בעל שכל נכון וסברא נכוחה לשינהג עצמו על דרך טוב וישמר מן הדברים המזיקים אשר נבראו לענוש את הרשעים, ומי שירצה שלא ינהג עצמו בדרך החכמה ויפקיר עצמו לסכנות, הנה אין זה בטחון, אלא הוללות. ... ואולם השמירה הזאת, וזאת היראה המיוסדת על הנהגת החכמה והשכל, היא הראויה, שעליה נאמר (משלי כב): ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו. אך היראה השוטה היא, שיהיה האדם רוצה להוסיף שמירות על שמירות ויראה על יראה, ועושה משמרת למשמרתו באופן שיגיע מזה ביטול לתורה ולעבודה.

והכלל להבחין בין שתי היראות הוא מה שחלקו חכמים זכרונם לברכה באמרם (פסחים ח): היכא דשכיח היזיקא שאני. כי מקום שההיזק מצוי ונודע, יש להשמר. אך מקום שאין ההיזק נודע, אין לירא. ועל כיוצא בזה נאמר (חולין מו): ריעותא דלא חזינן לא מחזקינן, ואין לו לחכם אלא מה שענינו רואות. הוא עצמו ענין הפסוק שהבאנו למעלה "ערום ראה רעה ונסתר", הא אינו מדבר אלא בנסתר מן הרעה אשר רואה לא ממה שיוכל להיות שיהיה אפשרי שיבוא, והוא ממש ענין הפסוק שהזכרתי למעלה, אמר עצל שחל בדרך וגו'.

שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן לט

... [יש אלו שמעשנים על סמך] מאמר חז"ל בכמה מקומות על מנהג עולם במקום שיש לחוש לסכנה, שפסקו פסקם ואמרו: והאידינא דדשו בו רבים "שומר פתאים ה'". דלא אמרו כן אלא במקומות דלא נתגלה בהתם, והמציאות לא הראתה על היפוכו של דבר, ואדרבא ראו שרבים וכן שלימים עברו ולא ניזוקו.

הרב יואל בן-נון, קיצור הלכות דרכים

א. הסכנה הגדולה ביותר בימינו היא סכנת תאונות דרכים, ותאונות בכלל...
ה. הדרכים בימינו הם בחזקת סכנת תאונות, ועל-כן, יש לומר תפילת הדרך על כל נסיעה ברכב.

הרב יוסף צבי רימון, שבת בשבתו (גיליון 1339: נצבים – וילך, כ"ה באלול תש"ע 04/09/2010)
חגורת בטיחות היכחה כאחד מאמצעי המיגון הטובים ביותר, המגינים מפני פגיעות קשות (כריות אוויר אינן תחליף לחגורות הבטיחות!), ומכיוון שכך - ישנה חובה הלכתית לחגור חגורת בטיחות גם במצבים שבהם מותר לאדם לסכן את עצמו סכנה סבירה מדין "שומר פתאים ה'" - אסור לו להכניס את עצמו לסכנה ברורה (עיי' שו"ת אחיעזר ח"א אבן העזר, כג; שו"ת עזרת כהן, לז).

~ הריגה בשוגג ~

במדבר לה

(ט) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם לְעִבְרִים אֶת הַיָּרְדֵן אֶרְצָה כְּנָעַן: (יא) וְהִקְרִיתֶם לְכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלַט תְּהִינֶנָּה לְכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מִכָּה נֶפֶשׁ בְּשִׁגְגָה: (יב) וְהָיוּ לְכֶם הָעָרִים לְמִקְלַט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עֲמִדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט: (יג) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלַט תְּהִינֶנָּה לְכֶם: (יד) אֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיָּרְדֵן וְאֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלַט תְּהִינֶנָּה: (טו) לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָגֵר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תְּהִינֶנָּה שֵׁשׁ הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלַט לְנוֹס שָׁמָּה כָּל מִכָּה נֶפֶשׁ בְּשִׁגְגָה: (טז) וְאִם בְּכָלִי בְרָזַל הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: (יז) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמָת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: (יח) אוֹ בְּכָלִי עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמָת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: (יט) גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמָת אֶת הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ בּוֹ הוּא יָמָתוֹ: (כ) וְאִם בְּשִׁנְאָה יִהְדָּפוּ אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו בְּצִדָּה וַיָּמָת: (כא) אוֹ בְּאֵיבָה הִכְהוּ בְּיָדוֹ וַיָּמָת מוֹת יוֹמָת הַמִּכָּה רֹצֵחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמָת אֶת הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ בּוֹ: (כב) וְאִם בְּפִתְעָ בְּלֹא אֵיבָה הִדְפוּ אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל כְּלִי בְּלֹא צִדָּה: (כג) אוֹ בְּכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמָת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֶשׁ רָעָתוֹ: (כד) וְשִׁטּוֹ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: (כה) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשִּׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד מוֹת הַפֶּהַן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מִשַּׁח אֹתוֹ בְּשִׁמְן הַקֹּדֶשׁ: (כו) וְאִם יָצָא יָצָא הָרֹצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה: (כז) וּמִצָּא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם: ...: פ

הרב יהודה זולדן (סיכום מאמר: תאונות דרכים קטלנית- רצח בשוגג?!, תלמוד דרך ארץ, בית מאיר תשס"ח, עמ' 161-184)

- מהי רמת האחריות של הנהג הפוגע? נדגים את המצבים ע"פ שכיחותם בתאונות דרכים:
- שוגג קרוב לאונס: אדם נהג במכוניתו ודרס הולך רגל. התאונה היתה באופן מפתיע לחלוטין, באופן כזה שלא היה ניתן לצפות מראש את שיקרה. גם בזמן שהיו ערי מקלט, הפוגע איננו גולה לשם, ולגואל הדם גם אין רשות לפגוע בפוגע. דוגמא: אדם נוהג במכוניתו בכביש עירוני במהירות המותרת. הולך רגל- ילד, קופץ לכביש לפתע ונדרס; נהג מכונית סוטה ממסלולו ומתנגש במשאית הנוסעת בנתיבה. למשאית אין להיכן "לברוח", אין לו מספיק זמן לבלום, ונהג המכונית נהרג).
  - שוגג: אדם פגע – בשלב מסוים התאונה היתה צפויה אך בלתי נמנעת. בזמן שהיו ערי מקלט הפוגע היה גולה לשם, ולגואל הדם רשות לפגוע בו מחוץ לעיר המקלט. דוגמא: אדם נהג במכוניתו ובשלב מסוים לא התרכז בנהיגה, חשב על משהו אחר, ולא שם לב שהולך רגל החל לחצות את הכביש במעבר חציה. כשהוא שם לב היה מאוחר והוא פגע בהולך הרגל והרגו. לו הוא היה מרוכז בנסיעה הוא היה בודאי שם לב לכך, והיה יכול לעצור בזמן; נהג עוקף מכונית אחרת, במקום בו מותר לעקוף, בהנחה שהוא יצליח לסיים את העקיפה ולא לפגוע במכונית הבאה ממול. מסתבר שהיה זה שיקול דעת לא נכון, ועל מנת לא לפגוע במכונית ממול, הוא מנסה לחזור חזרה לנתיב שלו, אך הוא פוגע בנהג המכונית אותו הוא ניסה לעקוף).
  - שוגג קרוב למזיד: לפוגע לא היתה כונה פלילית לרצוח אך הכל היה צפוי ויתכן, והיה עליו לנהוג במשנה זהירות כדי לא לפגוע באחרים. גם פוגע זה איננו גולה לעיר מקלט, אבל מסיבה הפוכה. עיר המקלט קולטת רק מי שרצח בשוגג, ולא מי שמעשיו קרובים יותר לרצח במזיד. כל חייו הוא יחיה בחד וחשש מפני גואל הדם שיכול לפגוע בו בכל מקום. (ילד קפץ לכביש ונדרס. בחקירה התברר שהנהג נהג במהירות גבוהה מעל המותר בשטח עירוני. לו היה נוהג במהירות המותרת היה יכול להספיק לבלום; מכונית סוטה מסלולה ומתנגשת במשאית. בחקירה הסתבר שנהג המשאית נהג במהירות גבוהה מעל המותר בחוק. לו הוא היה נוהג במהירות המותרת, ישנה סבירות רבה שהיה מצליח לבלום והתאונה היתה נמנעת).